

11. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджені Законом України від 21 грудня 2010 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 3. – Ст. 158.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

Кравченко М.Г.

(кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Київського
національного університету імені Тараса Шевченка)

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасного стану та перспектив процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері поводження із побутовими відходами. В статті проведений аналіз чинного законодавства України у сфері поводження з відходами, положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та Директив Європейського Союзу у сфері управління відходами. Автором визначено теперішній стан адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері поводження із побутовими відходами та зроблені пропозиції, щодо підвищення ефективності цього процесу.

Ключові слова: адаптація, побутові відходи, законодавство України, Європейський Союз, Угода про асоціацію.

Аннотация. Статья посвящена исследованию нынешнего состояния и перспектив процесса адаптации законодательства Украины к законодательству ЕС в сфере обращения с бытовыми отходами. В статье проведен анализ действующего законодательства Украины в сфере обращения с отходами, положений Соглашения о ассоциации между Украиной и Европейским Союзом и Директив Европейского Союза в сфере управления отходами. Автором определено нынешнее состояние адаптации законодательства Украины к законодательству ЕС в сфере обращения с бытовыми отходами и сделаны предложения по повышению эффективности этого процесса.

Ключевые слова: адаптация, бытовые отходы, законодательство Украины, Европейский Союз, Соглашение об ассоциации.

The article investigates the current state and prospects of the process of adaptation of Ukraine to the EU legislation in the field of treatment of waste. The article analyzed the current legislation of Ukraine in the field of waste management, the Association Agreement between Ukraine and the European Union and the European Union in the field of waste management.

Today, analyzing the current legislation of Ukraine, we can see significant improvements in waste management and waste management in particular. So, still not changes and additions to the Law of Ukraine "On Waste" on March 5, 1998, which were: to expand and bring in line with Directive 2008/98 / EC terminology; lay waste division into three categories: hazardous, safe, inert; establish lists of waste disposal operations and waste operations and consolidate other important provisions contained in the EU Directives. No changes to the Tax Code of Ukraine regarding environmental tax on waste disposal; not adopted technical regulations "On waste disposal", which would be based on the provisions of Directive EU.

Out of this situation, in our view, the possible conditions for joint work of the legislative and executive branches of power in Ukraine for the full and timely implementation of the commitments undertaken by Ukraine signed an Association Agreement between Ukraine and the EU and the Annexes to this Agreement, as well as the continuation of measures on adaptation of Ukraine to the EU legislation, the Agreement on Association between Ukraine and the EU Ministry, ministries and central authorities in terms and in the manner specified in the current legislation of Ukraine.

Keywords: adaptation, waste legislation Ukraine, the European Union Association Agreement.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 16 вересня 2014 р.[1] передбачає виконання низки зобов'язань українською стороною. Зокрема, мова йде про масштабний процес адаптації національного законодавства України до законодавства ЄС. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС відбувається у багатьох сферах, у тому числі, у сфері охорони навколишнього природного середовища. Одним із основних напрямків адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища є управління відходами. Використана в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС категорія «управління відходами», безперечно, стосується різних видів відходів у тому числі і побутових, тому

логічно припустити те, що процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері управління відходами також стосується управління побутовими відходами.

Варто відзначити те, що на сьогодні в Україні фактично сформовано законодавство про відходи, в якому закріплені основні принципи державної політики у сфері поводження з відходами, визначені основні умови, вимоги і правила щодо екологічно безпечного поводження з відходами. Також отримала свого нормативного закріплення система заходів, пов'язаних з організаційно-економічним стимулюванням ресурсозбереження та забезпечення мінімального утворення відходів, розширення їх використання у господарській діяльності, а також запобігання шкідливому впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини.

Основним нормативно-правовим актом у сфері поводження з відходами в Україні є Закон України «Про відходи» від 05 березня 1998 р. № 187/98, який визначає правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а також з відверненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України[2]. Існує низка нормативно-правових актів, якими регламентується поводження з окремими видами відходів, а зокрема: Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами»; Закон України «Про металобрухт» тощо[3, 4]. Існує система підзаконних нормативно-правових актів з цього питання.

Разом із тим, як справедливо зазначено в Огляді стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС (2011 рік), створеної групою експертів з України та ЄС за підтримки Агенції охорони довкілля Швеції: «законодавство України в сфері управління відходами та ресурсами частково відповідає вимогам ЄС, причому ступінь відповідності є низьким»[5, с. 43].

На наш погляд, для ефективної адаптації національного законодавства до законодавства ЄС у цій сфері, варто в першу чергу звернути увагу на ті ідеї, які є актуальними для європейського співтовариства у сфері охорони навколишнього природного середовища в цілому та у сфері поводження з побутовими відходами зокрема. Так, на підставі аналізу тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а зокрема, ст.ст. 360 та 361 можна зробити висновок про актуальність наступних ідеї, а зокрема: ідеї збереження, захисту та поліпшення якості навколишнього природного середовища; ідеї захисту здоров'я людини; ідеї розсудливого, раціонального та бережливого використання природних ресурсів; ідеї спільного вирішення регіональних та глобальних екологічних проблем тощо.

Виходячи із змісту ст. 363 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатка XXX до вказаної Угоди[6]. У зазначеному Додатку до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС окрему увагу приділено питанню про управління відходами. Очевидно те, що використана категорія «відходи» стосується всіх видів відходів у тому числі і побутових.

Варто звернути увагу на те, що у цьому Додатку чітко визначений перелік Директив ЄС у відповідності із якими має бути адаптоване національне законодавство України у сфері управління відходами, а зокрема побутовими, та визначені конкретні напрямки та строки такої адаптації. Фактично вибрані три Директиви ЄС, які регламентують поводження з відходами, це: Директива № 2008/98/ЄС про відходи від 19 листопада 2008 р.; Директива № 1999/31/ЄС про захоронення відходів зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003/26 26 квітня 1999 р. та Директива № 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви № 2004/35/ЄС від 15 березня 2006 р.[7,8,9]

В цілому, адаптація законодавства України до законодавства ЄС у сфері управління відходами передбачає: 1) підготовку планів щодо управління відходами згідно

із п'ятиетапною ієрархією відходів та програм щодо попередження утворення відходів; 2) встановлення механізму повного покриття витрат згідно з принципом «забруднювач платить» та принципом розширеної відповідальності виробника; 3) встановлення дозвільної системи для установ та підприємств, що здійснюють операції з видалення чи утилізації відходів, з особливими зобов'язаннями щодо управління небезпечними відходами; 4) запровадження реєстру установ і підприємств, які здійснюють збір та транспортування відходів; 5) встановлення системи процедур подачі заяв та надання дозволів, а також щодо процедур прийняття відходів; 6) встановлення процедур контролю та моніторингу під час функціонування та закриття полігонів, а також процедур подальшого догляду після закриття з метою забезпечення їх знешкодження; 7) впровадження планів очистки існуючих місць захоронення; 8) забезпечення необхідної обробки відповідних відходів перед їх захороненням, а зокрема направленням на полігони та сміттєховища тощо.

При цьому, варто звернути увагу на те, що існують і інші Директиви ЄС, які пов'язані із управлінням відходами у тому числі і побутовими. Наприклад, Директива № 2000/76/ЄС щодо спалювання відходів від 04 грудня 2000 р. або Директива № 2004/12/ЄС про упаковку та відходи пакування від 20 грудня 1994 р. тощо[10,11]. Очевидно те, що вимоги цих Директив ЄС також мають враховуватися в процесі адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері управління відходами і побутовими відходами зокрема.

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС ключова роль у імplementації положень цієї Угоди, яка стосується управління відходами, а зокрема поводження із побутовими відходами, була відведена Кабінету Міністрів України та виконавчій гілці влади. При цьому, ключову роль у адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері поводження з побутовими відходами відводиться профільним міністерствам і в першу чергу Мінприроди та центральним органам виконавчої влади, які мають розробити проекти нормативно правових актів, та проекти змін та доповнень до діючого законодавства України, якими власне і буде практично втілена в життя адаптація законодавства України до законодавства ЄС у зазначеній сфері.

Для оцінки запланованої і фактично зробленої роботи із адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері управління відходами варто звернутися до Наказу Мінприроди України, яким затверджено заходи передбачені Угодою про асоціацію між Україною та Європейським союзом відповідальність за реалізацію яких покладена на Мінприроди від 15 жовтня 2014 р. № 317[12]. У цьому Наказі чітко визначені заходи, які має здійснити Мінприроди України разом із іншими міністерствами, центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та іншими зацікавленими сторонами, у цій сфері із прив'язкою до конкретних календарних дат.

На сьогодні значна частина із заходів запланованих Мінприроди на 2015-2016 рр. виконана. Зокрема мова йде про те, що: підготовлено офіційні переклади Директив 2008/98/ЄС та 1999/31/ЄС; визначені конкретні органи державної влади, які займаються адаптацією законодавства України до законодавства ЄС у сфері управління відходами; розроблено першу редакцію проекту закону «Про відходи»; розроблено проект національного переліку відходів гармонізованого з List of waste тощо.

Разом із тим, проаналізувавши чинне законодавство України, не можна побачити суттєвих зрушень у сфері управління відходами та побутовими відходами зокрема. Так, до сих пір не внесені зміни та доповнення до Закону України «Про відходи» від 05 березня 1998 р., якими мали: розширити та привести у відповідність до Директиви 2008/98/ЄС термінологічний апарат; закласти поділ відходів на три категорії: небезпечні, безпечні, інертні; встановити переліки операцій з утилізації відходів та операцій з видалення відходів, а також закріпити інші важливі положення, які містяться в Директивах ЄС. Не внесені зміни до Податкового кодексу України в частині екологічного податку на

розміщення відходів; не прийнятий технічний регламент «Про захоронення відходів», який би базувався на нормах Директив ЄС. Отже, незважаючи на пророблену роботу фактичної адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері управління відходами досі немає.

Вихід із цієї ситуації, на наш погляд, можливий за умови: по-перше, спільної праці законодавчої та виконавчої гілок влади в Україні з метою повного та своєчасного виконання зобов'язань, які взяла на себе Україна підписавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС та Додатків до цієї Угоди. По-друге, продовження виконання заходів з адаптації законодавства України до законодавства ЄС передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС Мінприроди, міністерствами та центральними органами виконавчої влади у строки та у порядку визначеному у чинному законодавстві України. Якщо така скоординована співпраця буде відсутня важко говорити про якусь реальну адаптацію законодавства України до законодавства ЄС у сфері управління відходами та побутовими відходами зокрема.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони . Закон України від 16 вересня 2014 року // Офіційний вісник України. – від 26.09.2014. – № 75
2. Про відходи. Закон України від 05 березня 1998 року № 187/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. –1998. – №36-37. – Ст.242
3. Про поводження з радіоактивними відходами. Закон України від 30 червня 1995 року № 255/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. –№27. – Ст.198
4. Про металобрухт. Закон України від 05 травня 1999 року № 619-XIV // Відомості Верховної Ради України. –1999. – №25. – Ст.199
5. Огляді стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС та Базовий план гармонізації законодавства України з правом ЄС (ДОВКІЛЛЯ) грудень 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/index.php/adaptation>
6. Додаток XXX до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/index.php/adaptation>
7. Директива № 2008/98/ЄС про відходи від 19 листопада 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/activity-adaptation>
8. Директива № 1999/31/ЄС про захоронення відходів зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003/26 26 квітня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/Dir_1999_31
9. Директива № 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви № 2004/35/ЄС від 15 березня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kmu.gov.ua/document/248091883/Dir_...
10. Директива № 2000/76/ЄС щодо спалювання відходів від 04 грудня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_942
11. Директива № 2004/12/ЄС про упаковку та відходи пакування від 20 грудня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_b05
12. Про затвердження заходів передбачених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони відповідальність за реалізацію яких покладена на Мінприроди. Наказ Мінприроди України від 15 жовтня 2014 р. № 317[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/index.php/adaptation>

SANCTA SEDES І ІНТЕГРАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ: НОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЗАХИСТУ НПС

Крупський М.

(магістр, Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Науковий керівник – д.ю.н., професор В.В. Костицький

Анотація. Стаття присвячена висвітленню нових інструментів захисту НПС, серед яких важливе місце посідають інструменти впливу на свідомість суспільства в рамках інтегрального підходу. Відмічено важливість інтегрального підходу у вирішенні надскладних проблем захисту НПС. Визначено поняття